

Adresse Fossveien 24
0551 Oslo
Norge

Telefon (+47) 22 99 55 00

Post Postboks 6853
St. Olavs plass
N-0130

Faktura Postboks 386
Alnabru
0614 Oslo

Org.no. 977027233
Giro 8276 0100265

Sara Rönnbäck
Kropp i Produktion

MFA
Kunstakademiet 2015

KHIODA
Kunsthøgskolen i Oslo,
Digitalt Arkiv

www.khioda.no
khioda@khio.no

Publikasjoner som arkiveres/publiseres i KHIODA reguleres av Lov om opphavsrett til åndsverk.

Opphavsmannen beholder opphavsretten til materialet i KHIODA, men gir brukerne tillatelse til å sitere fra verket, samt videreformidle det til andre, i henhold til åndsverkslovens regler. En forutsetning er at navn på utgiver og opphavsmann angis.

Kommersiell bruk av verket er ikke tillatt uten etter skriftlig avtale med opphavsmannen.

Kropp i Produktion

Sara Rönnbäck
Master essay
Statens Konstakademi
2015
|

Att skriva om konst

Det är något nytt det här med att skriva för mig, eller det känns i alla fall alltid så när jag sätter mig ner och gör det. Som att det vore ett annat sätt att tänka, mycket mer strukturerat och sorterat än hur jag vanligtvis brukar jobba. Jag kan riktigt känna hur hjärnan behöver ställa om sig och det känns som att vrida på en rostig skruv. När jag arbetar fysiskt med mina skulpturer tänker jag mycket, på livet och döden, kroppen och det som omger den. Jag fascineras gärna av stora tankar som jag inte kan förstå mig på, men också av hur kroppen känns i det att jag rör den, hur kroppen och tanken påverkas av det den stöter på. När kroppen sätts i rörelse pumpas blodet igång och tankarna flödar iväg åt olika håll, de tappar form och får nya former. Till slut manifesterar de sig i skulpturer som många gånger känns främmande, även för mig. Tills jag arbetar vidare, finner nya spår och upplever sidor hos både mig och arbetet som jag inte sett förut.

Jag använder mig ibland av text, noterar ord och korta meningar medan jag arbetar, små tankar som nöts fram genom processen. Men att skriva en essay om mitt konstnärskap är något som jag måste erkänna skrämmer mig. Redan i våras började jag skriva brev till mina vänner för att förbereda mig för uppgiften att slåss med texten. Men när hösten kom och uppgiften presenterades för oss kände jag mig åter lamslagen. I bakhuvudet minns jag hur min studiovägleddare, Leander Djonne, pratade om att vi hypotetiskt skulle kunna hugga in texten på Norges högsta fjäll. Han ville att vi skulle tänka nytt. För min egen del och för min konst kände jag att en mer slätstruken text skulle vara passande.

Jag investerade i novellen *Å skrive* av Marguerite Duras och läste den i hopp om att finna några svar. Jag njöt av Duras ärlighet om livets enkelhet, och hennes val av ord. Jag bar runt på boken i hopp om att den skulle ge mig trygghet; där fanns språket jag skulle använda för att formulera mina tankar. Min fina vän Elina Ericsson mötte mig på biblioteket med boken i handen och stressen i halsgropen. Vi diskuterade bokens omslag jämfört med de andra böckerna jag hade lånat med mig för inspiration; *Virginia Wolf Famous Works*, *Sexual Politics*; *Judy Chicago's Dinner Party in Feminist Art History* och *Lygia Clark*. Duras bok var liten och nätt, med grönt omslag och namn och titel i svart

centrerat på mitten. De andra böckerna var stora och tunga. Virginia Wolfs var i en plastig nyutgåva, *Sexual Politics* var skrivet i svart serif tryckt på en stor skrikig bild. Vi konstaterade att det nog var intressanta böcker, men att det inte var något man skulle köpt som grisen i säcken. När jag kom tillbaka till studion nästa dag fann jag ett knyte med böcker på skrivbordet och ett brev från Elina, hon skrev att Duras och Rynell var två av hennes husgudar. Jag litade på hennes fina inpackning och bet mig fast i *Skrivandets Sinne* av Elisabeth Rynell.

”Det måste vara för att få vara med om det, som jag satt igång att skriva fast jag inte kan skriva. Att om jag inte nu kan skriva vare sig dikt eller berättelser, måste jag få sätta ord på pappret. Ändå. Våga den farliga tanken, att jag *får finnas*. Och det gör jag bara när jag skriver.
Får. Finnas.”

Elisabeth Rynell (Skrivandets sinne)

Jag bytte ut skriva med skulptera när jag läste. Duras och Rynell har jag med mig i väskan som riktlinje för vad som är en text.

Döden

Döden. Vilket mörkt sätt att starta. Men när jag skulle sätta mig ner för att skriva denna text, dog min morfar. Det var första gången i mitt vuxna liv där jag hastigt tvingades möta tanken på döden utan möjligheten att fly och jag blev påmind om den fysiska känslan som tanken på döden har på min kropp.

Jag har alltid haft en ångestladdad relation till döden. Något min mamma har haft svårt att identifiera sig med. När vi åt middag hela familjen en kväll under hösten insisterade hon på att vi skulle lyssna på hennes planerade begravningsmusik. Hon är inte sjuk, men hon gillar att poängtera att vi ska alla den vägen vandra. Kanske är det på grund av hennes avslappnade relation till döden som min reaktion blir så överdriven åt andra hållet. Tanken på döden får hela kroppen att instinktivt reagera med stor sorg, bröstkorgen drar ihop sig som att det mellan revbenen har skapats ett vakuum och tårarna rinner ner för

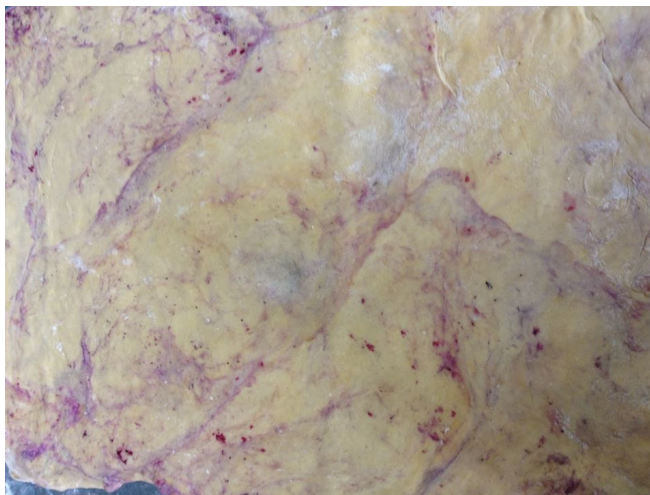
mina kinder. Jag kan inte få mig själv till att tänka något annat än att allting är meningslöst. Tanken på att allt bara tar slut.

Några månader innan jag föddes, dog min farmor. Jag var den första flicka i rakt nedstigande led som blivit född av en av sönerna, jag var också det sista barnbarnet till farmor att bli fött. När jag var liten såg jag det som att det var något stort. Med åren har jag försökt bli lite mindre självgod, men jag tycker fortfarande att det är en fin historia.

Mormor och morfar har alltid funnits nära. Så länge jag kan minnas har jag tyckt att de varit gamla, jag har fortfarande svårt att tänka att det är min mammas mamma och pappa. När jag var 18 år upptäckte vi att mormor började bli dement. Det har gått gradvis utför, från det att hon fick plötsliga minnesbortfall till att hon inte minns vilken dag det var igår, tills som det är nu, när jag inte längre vet vad hon minns och inte. Hon sitter inne i sin dimma, ibland kommer hon ut och uppfattar något som vi andra kan relatera till. För varje gång jag träffar henne är hon mindre än den förra gången. Det är som att hon sakta men säkert försvinner in i sig själv, både kroppsligt och mentalt, som om livet sakta sipprar ur henne. Det har varit en långdragen sorgeprocess att förhålla sig till, men jag kan också gripas av hur vacker hon är där hon sitter så försvinnande liten. Hur färgerna i hennes hy skiftar i pärlemortoner. Hur fettet har dragit sig tillbaka och blottat blodådrorna. Hur ögonhålan har sjunkit in och avslöjar ögats stora kulform. Hur huden blivit för stor för henne och veckat sig ner över kroppen. Jag inbillar mig att jag kan se hur det förändras, hur hon försvinner. Jag har länge trott att mormor snart ska dö, men morfar han först. När jag mötte mormor på morfars begravning förstod hon inte varför vi samlats där, men för första gången på fem år sa hon mitt namn: "*Här kommer Sara med halsduk*". Jag såg en liten glimt av det jag associerar med liv, minnen, och det värmdes mitt hjärta så mjukt att jag var rädd att det skulle smälta.¹

¹ På NRK såg jag en dokumentär om tonåringar som förlorat minnet på grund av olika hjärnskador. De hade fått tillbaka tal och motorik och de kunde kognitivt ta till sig ny information. Men när det kom till minnet av vad de gjort under dagen så var det som bortblåst. Genom att stimulera andra sinnen än synen, så som lukt och känsel, så tränade de på att ändå behålla minnen.

Det finns något vackert i döda ting. Jag har alltid fascinerats av uppstoppade djur och fossiler, men också köttstycket i frysdisker och pälskorna. I en glasburk har jag och Daniel Slåttnes sparat huvudet av vår första jaktfångst, en kråka. Jag minns skräcken när vi sprang fram från vårt gömställe för att hämta kroppen och insåg att kråkan inte var död. I tre dagar hade vi väntat på att få skjuta den, jag jublade när skotten sköt den till marken. Jag ville att kråkan skulle dö. Jag ville veta hur det kändes att äta det djuret som jag själv hade dödat. Men när jag på nära håll fick se hur livet rann ur den späda kroppen började jag tänka på om den hade en älskade som skulle sörja och tårarna rann ner för mina kinder. Jag mindes sorgen jag kände när jag var liten och tänkte på dagsländor och deras korta liv, jag kunde inte förstå hur det kunde vara så orättvist och tänkte att det mest rättvisa skulle vara att tro på reinkarnation. Med en kniv i huvudet var kråkan brått död. De två små bröstfiléerna smakade alldeles utsökt. Burken med huvudet står stilla och vacker på en hylla i min studio, den är förseglad med ett lock. Vid några tillfällen har locket fallit av och lukten av död har döda har försatt de närvarande i ett tillstånd av avsky.

(Material till skulptur, deg med blåbär)

Arbetsrummet som kropp

Min bror flyttade till Italien när han var 18 år och jag var 7. Sedan dess har han bott större delen av sitt vuxna liv på olika platser runt om i världen. Efter att jag kommit förbi saknaden av att inte ha honom nära började jag beundra hans sätt att utforska världen, och

jag var övertygad om att jag själv skulle kasta mig ut från boet på samma sätt. När jag växte från min hemkommun Hammarö så flyttade jag till Göteborg, tre år senare förflyttade jag mig till Oslo. Jag har nu börjat förlika mig med tanken på att jag inte kommer flytta världen runt.

Min bror är litteraturvetare så jag litar på hans bokrekommendationer. Sommaren 2013 gav han mig boken *Rummets rymder* (Especies despaces) av Georges Perec. Han hade översatt den till svenska åt förlaget Modernista. Med stor förundran och nyfikenhet läste jag Perecs utforskande av allt från pappret, till lägenheten, till landet han bor i och till rymden.²

Jag tänkte på rummet: Rummet kan vara ett skal, det kan också vara en varm kropp, det kan vara städat, och det kan vara stökigt. Mitt rum är oftast stökigt, jag vet att andra anser det vara skadligt för mig. Jag vikarierade på ett montessoridagis tre dagar vintern 2013. Där sa de att rummet måste vara städat för att du ska få ro i själen och energi till kreativitet.

Jag observerade rummet jag satt i, min studio, det var format som en vit box, en nymålad vit box. I augusti varje skolår blir jag tilldelad en ny studio, där ska jag arbeta i fyra månader. I december ska jag evalueras, då uppstår förväntningen att jag ska presentera mitt arbete, helst i studion, kanske jag målar rummet rosa. I januari ska jag återigen starta upp min produktion. Där ska jag jobba i fem månader innan jag i juni ska flytta mina arbetssaker till en sommarstudio. För att alla väggar ska kunna målas vita ligger sommarstudion i andra änden av skolan. Jag får ha den i en period av tio veckor, sedan ska allt flyttas från sommarstudion till ett av lagringsutrymmena två veckor innan kursstart så att studion kan målas innan höstterminen startar. Jag hörde fläktens dova surrande, jag hörde prasslandet från studion intill. Jag hörde bestämda fotsteg som stannade upp, och sen började gå igen.

² Jag fascinerades också av tanken på att det i viss mån var min brors ord jag läste, men det får ta mer plats i en annan essay

Jag kände mig blottad där jag satt med all min kroppslukt och kroppsfett som glänste i det starka ljuset. Varför ska jag sitta här och blotta min själ för världen.

Jag byggde om min studio till vad jag kallade *Studiodyr – Kommunikationsrobot*. Jag såg på rummet som en ut- och invänd kropp som omslöt mig fysiskt. Rummet var 340 cm brett, 220 cm djupt och 222 cm högt. Skumgummimadrasser klädde väggar, golv och tak, framför dörröppningen hängde ett maltontyg. Ytan på skumgummimadrasserna var i en färgskala mellan ljusrosa och gul, vad som såg ut som porer som höll på att sprängas täckte stora delar av väggarna, medan det på andra ställen mer såg ut som torr hud som höll på att falla av. Madrasserna ljudisolerade rummet något från omvärlden och luften blev snabbt varm och syrefattig. Studiodyret kommunicerade med omgivningen genom ett mixerbord placerat i ena änden av rummet, från den gick sladdar täckta i aluminium ut genom taket. Sladdarna spred sig som tentakler ut i rummet utanför och var kopplade till kontaktmikrofoner som reagerade på rörelsen som uppstod i luften när folk rörde sig runt dem. Rörelsen genererade ett ljud som påminde om ljudet av när glas krossas. Sladdarna som låg runt inne i studion skapade elektricitet i luften och gjorde den statisk. Jag använde studion i sex månader. Kan jag förstå rummet som en kropp? Kan vi förstå varandra, och till och med assimileras? Kan jag bli rummet och kommunicera med omvärlden?

Så kom sommaren och jag blev tilldelad en sommarstudio, men solen lyste in för starkt på dagtimmarna vilket gjorde rummet kokhett. Jag gick i stället ut i skogen med en ryggsäck fylld med det jag behövde i en studio; En lättöl, en radio, en såg, en hammare, två mejslar, ett anteckningsblock, boken *Jenny* (Sigrid Undset 1911). Var dag gick jag till samma glänta och byggde på en skulptur som sträckte sig ut över bergshällens sluttande kant. Stenen formade sig nedåt i vågformationer och jag försökte föreställa mig hur berget rört sig som en flytande massa. Jag och skulpturen stretade med varandra för att kompromissa om mina föreställningar och dess vilja. En av de sista dagarna på sommaren, när jag kom till platsen som jag använde som studio hade någon kastat

skulpturen ner för hällens sida. Som ett kadaver låg den nederst i slutningen och stirrade upp på mig. Jag har inga bilder av skulpturen men jag minns den som fantastisk.

Nu har jag vita väggar i min studio igen, och en dörr så jag kan isolera mig helt. Renligheten och stämningen i ensamheten är tänkt att hjälpa mig att få ro till att skriva.

Materialiet som kropp

Jag började intressera mig för det fysiska som sker med kroppen i mötet med arbetet främst efter två stora teckningsinstallationer jag gjorde 2013. Det stora formatet var nytt för mig. Jag behövde använda hela kroppen för att få arbetet gjort. Teckningen slutfördes medan jag satt och grät av smärtan som kändes i kroppsdelar jag aldrig uppmärksammat förut. Jag upplevde att det skedde något i det att motivet ristades in i pappret samtidigt som smärtan i min kropp gjorde sig påmind och tankar flödade. Det uppstod en relation mellan mig och pappret. När arbetet var färdigt upplevde jag för första gången i mitt liv stressseksem. Små röda prickar, som kliade något så fruktansvärt, spred sig över hela kroppen. Det gjorde mig påmind om kroppens närvaro i mitt tänkande. Känslan av tomhet innanför bröstkorgen när jag tappade kontrollen, detta precis innan jag släppte taget inför en stor förändring i mitt liv. Eller den fysiska påverkan på kroppen som upplevelsen av en annan person och den personens humör kan ge. Kroppen blev som ett organ som kände sig fram, i förståelsen av rum och sammanhang, i mötet med tankar och omvärlden och i mötet med material. Kroppen kommunicerade utan tal. Kan jag se materialet som en kropp? Kan jag lära känna och förstå den kroppen?

Jag stoppar ner fingrarna i smeten. Mjölet, jästen och vattnet måste arbetas in i varandra. Vattnet är 37 grader, det har bara blandat sig med en liten del av de torra varorna och hänger i långa trådar från mina händer. Mjölet måste tryckas in i vattnet, ju mer mjöl desto mer motstånd. 20 kilo mjöl ska knådas samman med 100 gram jäst och 6 liter vatten. Hela kroppen är till slut i rörelse för att få in det sista mjölet i massan. Degen börjar släppa från mina händer. Den lädermjuka texturen, pressas mellan mina fingrar. Styrkan som behövs för att knåda 26 kilo deg tvingar materialet och kroppen till ett möte

med varandra. Jag lägger degen till vila, lukten tar över. Det luktar hembakt, en distinkt lukt, som i stora mängder blir stickande. Jag kan känna hur svampen lever på bekostnad av mjölet och vattnet. Degen rör sig sakta, den reser sig och sjunker samman, du ser inte när det sker men du ser att det sker. Allt eftersom den torkar bildas sprickor och veck från rörelsen på ytan. Luften och jästen tävlar om fuktigheten. Ett hårt lager lägger sig på ytan och tränger sig sakta genom materialet. Sakta torkar degen in.

Onsdag 4/2 2015:

Jag fann en låda med gammalt material i kväll. I ett försök att städa studion hade jag gömt lådan under en hylla. Ett lock på lådan hade hindrat luften från att tränga in och torka ut. Jag lyfte på locket. Instingtivt reagerade jag med att sluta lukta, jag lärde mig det för att klara av att jobba som städerska på akuten på Sahlgrenska universitetssjukhus i Göteborg sommaren 2010. Jag förstod att materialet en gång i tiden varit deg men nu hade det transformerats till något som jag inte längre kunde identifiera. Färgen var rödbrun, och ludna fläckar hade börjat bildas på ytan. Konsistensen hade omvandlats från fast och degig, till rinnande och trögflytande. Jag tänkte tanken att det var ett vackert material, och lät lukten sippra in genom mina näsborrar. Jag hamnade i chock, musklerna drog ihop sig, klamrade sig om mina lungor och satte sig som en klump innanför bröstkorgen, jag kände mig vek i armar och ben. Jag var tvungen att skynda mig att göra mig av med det, men kroppen klarade inte av att vidröra lådan någon längre stund. Jag fyllde lådan med vatten, ställde den på utsidan av studion och stängde dörren. Jag satte mig på stolen och kände hur jag skakade. Jag hade känt lukten förut. Minnena tog mig tillbaka till den där sommaren på akuten för fem år sedan. En äldre kvinna hade kommit in på avdelningen med kallbrand som spridit sig i hela benet. Det var akut berättade hennes dotter för mig, benet var tvunget att amputeras nu annars skulle hon dö. Lukten av förruttelse övermannade luften på hela akutavdelningen; förgäves försökte jag täcka över den med citrusdoftande spray från min städvagn. Det var första gången min kropp hade blivit överrumplad av doften och nu hände det ikväll igen i min studio. Citrysdoftande spray stod på mitt skrivbord, men den gjorde ingen nytta. Chocken av lukten satt i kroppen, som en fysisk känsla. Känslan från lukten av döden.